

ALEXANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN

Александр Сергеевич Пушкин

KAPITÁNOVA DCÉRA

(Kapitanskaja dočka)

S menom Alexandra Sergejeviča Puškina sa pevne spája prívlastok – najväčší ruský básnik. No rovnakým majstrom je i v umeleckej próze. Kapitánova dcéra, jeho posledná dokončená historická povesť, vyšla roku 1836. Hoci ide skôr o nevelkú novelu ako román, dôkladne sa na ňu pripravoval. S obľubou počúval a zbieral ľudové povesti o Jemeljanovi Pugačovovi, ba zašiel i na miesta pugačovovskej vzbury, kde získal cenné príspevky od priamych účastníkov. Celé umelcovo úsilie uzatvára napokon útlá knižka Kapitánova dcéra, ktorá sa stala základom ruskej historickej prózy. Umelecky cenná je jej prísna objektivnosť. Autor sa totiž celkom skryje za osobu rozprávača, ktorým je hlavný hrdina ľúbostného príbehu práporčík Griňov. Alexander Sergejevič Puškin píše tento román v 1. osobe jednotného čísla. No v epizódach medzi Griňovom, starým Saveljičom a Pugačovom cítiť už aj autorov hodnotiaci postoj k opisovaným udalostiam. Andrej Petrovič Griňov prostou denníkovou formou rozpráva svoje zážitky z mladosti, z odľahlej Belogorskej pevnosti, kam bol vo veku 16. rokov odvedený do vojenskej služby.

Čitateľom je v tomto diele nepriamo zobrazovaný už legendárny vzbúrelec Pugačov. Dielo sa delí na kapitoly (spolu 14 kapitol) s príslušnými podnázvami, po ktorých vždy nasleduje určité príslovie („Chráň si česť od mladi“), porekadlo, či stará ľudová pieseň („Ak si krajšiu nájdeš, pozabudneš, ak si horšiu nájdeš, obanuješ“).

Dielo Kapitánova dcéra je veľmi živým rozprávaním o bojoch a nepokojoch v cárskom Rusku vtedajších časov. Vyniká vykreslením charakterov jednotlivých postáv (Griňov, jeho sluha Savelič, kapitán Mironov, Máša, Švabrin), vrátane historických osobností (Pugačov, cárovná Katarína), zachytením prostredia a dobovej atmosféry i kompozičným umením vydarene spájajúcim intímnu líniu príbehu so zobrazením historických reálií. Alexander Sergejevič Puškin chce poukázať na útrapy národa, na ducha ľudového živlu, neznesiteľnú drahotu v krajine, jednoduchosť a silu lásky a citov mladíka a dievčiny, ktorá dokáže prekonať aj tie najstrašnejšie muky vtedajších časov.

Hlavným hrdinom je Jemeljan Pugačov, vodca roľníckeho protifeudálneho povstania v 18.storočí. Autor ho zobrazuje ako rozhodného a talentovaného veliteľa, spravodlivého človeka, nepriateľa šľachty a zástancu ľudu. Hoci je povstanie kruto potlačené a Pugačova verejne popravia, autorove sympatie sú na strane ľudu a jeho spravodlivého boja za slobodu.

Autor poukazuje na vieru ľudí, ktorá drží ich zlomené duše nažive a tvorí plamienok nádeje v to, že všetko sa raz vylepší a dostane do nových lepších kolají.

Zobrazuje svoju veľkú úctu k životu, ku svojej láske Maše, ku svojim rodičom i rodine, s ktorou býval v Belogorskej pevnosti počas svojej základnej vojenskej služby. Puškin upútava čitateľa na dramatický vzťah medzi osudom človeka samozvanca a ruským ľudom. Vyjadril i svoj hodnotiaci postoj na nevoľníctvo tých čias ako základný problém.

ÚTVAR: historická poviedka

KOMPOZÍCIA: Dej tejto poviedky je z obdobia pugačovského roľníckeho povstania v rokoch 1773-1775.

POSTAVY:

Andrej Petrovič Griňov	- priemér-major, otec Petra Andrejeviča
Avdot'ja Vasilievna	- jeho žena
Peter Andrejevič	- ich syn
Archip Savel'jič	- Petrov sluha
Ivan Kuzmič Mironov	- veliteľ Belogorskej pevnosti
Vasilisa Jegorovna	- jeho žena
Mária Ivanovna	- ich dcéra
Pugačov	- vodca vzbúrencov, vyhlasoval sa za cára
Andrej Karlovič	- generál, Andrejov priateľ
Alexej Ivanyč Švabrin	- bývalý Petrov priateľ
Ivan Ivanovič Zurin	- major, Petrov priateľ
Anna Vlasievna cárovná	- žena staničného dozorcú

STRUČNÝ OBSAH: Na ceste do Orenburgu daruje Griňov v prícestnom hostinci zajačí kožuch neznámemu počestnému za to, že ho v snehovej fujavici doviedol do bezpečia. Neskôr sa ukáže, že to bol sám Pugačov. Zhodou okolností niekoľko ráz osudovo zasiahne do Griňovho života – daruje mu život, keď dobije Belogorskú pevnosť, vyslobodí jeho milú Mášu a umožní im odísť do bezpečia. Hoci Pugačov je často veľmi krutý, ku Griňovi je neobyčajne láskavý a veľkodušný.

Griňova obvinia, že sa spolčil s Pugačovom a má byť príkladne potrestaný. No Máša, jeho milovaná nevesta jediná vie, že Griňov mnohé nebezpečenstvá podstúpil iba preto, aby ju vyslobodil z rúk neúspešného ctiteľa a surového väzniteľa Švabrina. Len ona vie, že Griňov svoje zásady nikdy nezradil. Máša sa rozhodne pre odvážny krok a láska jej pomôže prekonať všetky prekážky. Maša a Griňov za počas celej doby deja v diele stále milovali a koniec tejto knihy je preto ukázkou pravého ľúbostného citu a jeho vyvrcholenia.

ZDROJE:

1. Alexander Sergejevič Puškin: Kapitánova dcéra
Vydavateľstvo Mladé Letá, Bratislava 1987,
Preložil Ján Ferenčík,
Ilustroval Karol Ondreička
2. ENCYKLOPÉDIA SPISOVATEĽOV SVETA
Vydavateľstvo OBZOR Bratislava, 1978
Spracoval Kolektív autorov, zostavovateľ Ján Juriček
3. SVETOVÁ LITERATÚRA NA DLANI,
Vydavateľstvo PRÍRODA, s.r.o. Bratislava, 2001
Napísala Vlasta Hovorková a kolektív
4. <http://www.referaty.hladas.sk/ref.php?cat=1&referat=2057>